

unice tendebant ad bonum finem, qui et secutus est ac proinde tantum officiose mentita fuit.

Petes an non peccaverit Judith, dum cap. XI, 5, juravit per Nabuchodonosorem.

Ratio dubitandi est, 1. quia Nabuchodonosor ut Deus coli volebat, uti patet ex cap. III, 15; adeoque jurando per Nabuchodonosorem videtur Judith eidem impendisse honores divinos; 2. quia juravit per creaturam, quod pariter illicitum videtur.

R. quod non peccaverit Judith, utendo illa formula: *Vivit Nabuchodonosor*; quia in juramento per creaturas, quamvis non directe semper, indirecte tamen attestatio divina petitur; nempe prout potentia et majestas Dei in creaturis relucet, atque ab ipso potentia, anima, et totum quod est in creatura, habetur, per quam fit juramentum. Unde non plus peccavit Judith per Nabuchodonosorem jurando, quam peccavit Joseph, Gen. XLII jurando, per salutem Pharaonis, et Elisæus Eliae jurando IV Reg. II: *Vivit Dominus, et vivit anima tua*. Quia omnes similes formulæ habent hunc sensum: Per Deum, qui dedit salutem Pharaoni, potentiam regiam Nabuchodonosori, etc., juro, quod hoc vel illud faciam, hoc vel illud factum sit.

Nec refert quod Nabuchodonosor ut Deus in terra coli voluerit; quia, quantum est ex natura et circumstantiis illius juramenti, in hanc Nabuchodonosoris blasphemiam superbiam non descendit Judith; quandoquidem cap. XI, 5, aequaliter juret per Nabuchodonosorem, sicut cap. XII, 4, per animam Holofernis, quam propterea Deum professa non est.

Dices: Jurat quod Nabuchodonosori serviant etiam bestie agri; atqui sic jurando, falsum juravit; ergo, etc.

R. neg. min. Nam sano sensu verum est quod Nabuchodonosori servierint etiam bestie agri, nempe eo quod apud Jeremiam cap. XXVII, 6, de altero Nabuchodonosore dicit Dominus: *Ego dedi omnes terras istas in manu Nabuchodonosoris regis Babylonis servi mei, insuper et bestias agri dedi, ut serviant illi*. Quia igitur Nabuchodonosori regi Assyriorum plerique homines in illis regionibus serviebant, et plerasque bestias agri usibus et servitio suo addiderat per arma Holofernis Nabuchodonosor: in veritate juravit Judith quod ei etiam bestie agri servirent.

QUÆSTIO IV. — AN LICITE JUDITH, OBEDIENS PRECIBUS VAGAO, SE STITERIT CORAM HOLOFERNE, UT NARRATUR CAP. XII, 15.

Resp. affirmative: Nam licet tam Holofernes, quam Vagao intenderent eam habere præsentem, ut ad illicitam copulam pellicerent, nec mentem eorum ignoraret Judith; quia tamen vocabatur explicitis terminis ad aliquid, quod a parte rei licitum erat, nempe ut interesset convivio Holofernis, unicum illud, ex urgenti et rationabili causa intendit Judith, licet probe nosceret quem finem haberet illa invitatio ex parte vocantium: Vagao enim, et Holofernes convivium illud, tanquam dispositionem et præparationem ad scelus, ordinaverant. Sed Judith ob rationes quas habebat urgentissimas, respectu illius voluntatis

eorum pessimæ seipsam habuit permissivæ; quia illa invitatio cum intentione perpetrandi malum non conjungebatur essentialiter, seu ex natura rei, sed ex sola malitia invitantium. Quando autem ex aliquo sequuntur duo effectus, malus unus, bonus alter; si malus tantum accidentaliter, et ex sola malitia alicujus tertii, conjungatur bono, licite intendo bonum, et permissivæ me habeo respectu mali, præsertim si non sit morale periculum consensus in effectum malum, quale in casu non erat respectu Judith.

Obj. I. Holofernes et Vagao alique præsentibus apprehendebant Juditham paratam ad scelus, eo quod tam prompte et comite veniret, et blandienti blandiretur; ergo peccavit saltem peccato scandalii. Etenim quotiescumque similem congressum videremus medias inter delicias, paratam ad scelus judicarem similem feminam.

R. disting. ant. Apprehendebant Juditham paratam ad scelus, ex infundato et imprudenti motivo; transeat: ex prudenti, justo et fundato motivo; nego ant. et conseq. Nam illam apprehensionem in ipsis tollere nequaquam tenebatur Judith, v. g., dicendo: Tantum cœnare volo cum Holoferne, nullatenus peccare: habebat enim motivum urgens permittendi eos in sua stulta apprehensione, nempe totius patriæ salutem, etc. Quod vero infundata et imprudens fuerit eorum apprehensio, inde patet, quod antea aperte protestata fuisset Judith, se nolle manducare cibos ab Holoferne oblatos; item quod dixisset, se persistere in cultu Dei sui, singulis noctibus ivisset ad orationes, et ne jam quidem velit manducare de cibis Holoferni appositis, sed frugali sua refectioe contentissima sit, etc. Sane vir prudens non judicabit, quod in fornicationem aut adulterium vellit consentire illa quæ tam exacta est, etiam in minimis legis suæ punctis.

Obj. II. Jehu IV Reg. X congregans sacerdotes Baal in ordine ad solemne sacrificium idolo Baal immolandum, ut verba sonabant, re autem vera ut omnes occideret, nec ullus evaderet, habebat motivum honestissimum, non minus quam hic Judith: nec commode potuisset alio modo tam perfecte intentum suum assequi occidendi plane omnes. Atqui tamen non tantum reus fuit peccati scandalii, sed etiam gravissime peccavit contra fidem; ergo et Judith a peccato saltem scandalii excusari non potest.

R. neg. conseq. Disparitas est, quod Jehu publico edicto simulaverit se idololatram, et aperte, licet mendaciter, professus sit quod solemne sacrificium vellet immolare idolo Baal, quod omnino impium erat. Nihil autem simile quid fecit Judith, utpote quæ in id quod a parte rei licitum erat consensit, nempe in accessum ad convivium Holofernis. Porro si Jehu se totum erga verum Deum manifestis signis religiosum ostendisset, tuncque nudum edictum, quo convocarentur sacerdotes Baal, sine expressione finis edidisset, simile plane esset cum casu Judith, et Jehu innocens fuisset; quia convocare illos sacerdotes, secundum se malum non erat: licet enim tunc

sacerdotes illi forsitan apprehendissent quod Jehu vellet solemmissimum sacrificium offerre idolo Baal; nihil tamen peccati redundasset in Jehu: quia apprehensio illa sacerdotum fuisset stolidæ et imprudens, utpote contra assertam regis in verum Deum pietatem, publicis signis manifestatam.

Obj. III. Si excusabilis sit Judith, sequitur quod nec peccent juvenes et juvenulæ euntes ad loca et consortia periculosa.

Probatur sequela: quia et illi et illa protestantur, quod tantum intendant recreationem aliquam licitam, v. g., convivari, hilares esse inter se, quæ omnia secundum se spectata absolute mala non sunt. Insuper dicunt quod nullo modo velint consentire malis quæ in similibus consortiis non raro committuntur.

R. negando sequelam, ejusque probationem. Prætextus enim omnes illi frivoli sunt, et si quæ sint evitandi malum, velleitates sunt, non voluntates; quia nullam justam habent causam exponendi se tantis periculis moralibus. Solus ipsorum et ipsarum finis est delectatio sensualis, hocque solo motivo impelluntur ad frequentanda illa loca vel consortia, in quibus rarius persistunt in lege Domini, quam ab ea turpissime declinant. Insuper innumera adsunt illicita, in tantum, ut ipsi coram Deo consulte responderent, omnia ad lapsum esse parata, etc. Judith vero non ex sensuali delectatione, sed ex amore patriæ conviventem accessit Holofernem; non luxum petivit plene mortificata et religiosa, sed unice quæsit libertatem patriæ; adeoque ejus exemplum perperam allegant similibus locorum aut consortiorum amasii vel amasie.

QUÆSTIO V. — QUANDONAM, ET SUB QUO REGE CONTIGERIT HISTORIA JUDITH.

Quamvis omnes orthodoxi contra Lutheram, et nonnullos alios hæreticos historiam Judith veram esse acerrime defendant; de tempore tamen, quo contigit, magna inter eos est altercatio, et discrepantia. Inter varias autem hæc de re sententias, duæ sunt verisimiliores. Una est Bellarmini lib. I de Verbo Dei, cap. 12, Serarii Quæst. 2 in cap. I Judith, auctoris chronologiæ Vitré, et quorundam aliorum, qui præferunt, historiam hanc contigisse ante captivitatem babilonicam, sub Manasse rege Juda. Altera sententia est Lyrani, Hugonis cardinalis, Dionysii Carthusiani, Torrielli, Sylvi, et multorum aliorum; qui asserunt, historiam Judith contigisse post captivitatem babilonicam. Et hæc sententia videtur verisimilior, atque

Prob. I. Historia Judith contigit post illud tempus quo Judæi e civitate Jerosolymitana expulsi fuerunt, eamque inhabitare desierunt. Atqui ante captivitatem babilonicam Judæi e civitate Jerosolymitana nunquam expulsi fuerunt, aut eam inhabitare desierunt; ergo non ante, sed post captivitatem babilonicam videtur contigisse hæc historia.

Prob. maj. ex cap. V, 22 et seq., ubi Achior Ammonites, de gente Judæorum, post multa alia narrat

sequentia: *Cum recessissent a via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis a multis nationibus, et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant, adunati sunt, et ascenderunt montana hæc omnia, et iterum possident Jerusalem, ubi sunt sancta eorum*. Ergo satis manifestum est, quod historia Judith contigerit post illud tempus quo Judæi e civitate Jerosolymitana expulsi fuerunt, eamque inhabitare et possidere desierunt.

Minor liquet ex serie regum qui describuntur, tum in libris Regum, tum in libris Paralipomenon. Etenim ex his libris omnino clarum ac evidens est, Judæos nunquam actualem Jerosolymæ possessionem amisisse, nisi quando captivi ducti sunt in Babiloniam.

Dices 1: Verba Achioris non sunt intelligenda de captivitate babilonica, sed de variis afflictionibus quibus ante captivitatem illam afflicti fuerunt Judæi. Inter has vero afflictiones numerari potest illa qua afflixit eos rex Syriæ, dum super Judam regnabat Achaz, de quo II Paralip. XXVIII, 5: *Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriæ, qui percussit eum, magnamque prædam cepit de ejus imperio, et adduxit in Damascum: manibus quoque regis Israel traditus est, et percussus plaga grandi. Occiditque Phacee filius Romelæ, de Juda centum viginti millia in die uno*.

Numerari etiam potest illa afflictio, de qua eodem cap., v. 17: *Veneruntque Idumæi, et percusserunt multos ex Juda, et ceperunt prædam magnam. Philistinim quoque diffusi sunt per urbes campestris, et ad meridiem Juda: ceperuntque Bethsames, etc.* Insuper numerari potest illa qua Sennacherib rex Assyriorum regnum Juda pene universum devastavit. Denique numerari potest illa quæ accidit cum rex Manasses caperetur; tunc enim tota regio devastata fuit, et haud dubie magna debet fuisse confusio, dum rex ipse cum multis e suis captivus abducebatur. Nam licet tunc tota gens judæica non desierit inhabitare et possidere Jerusalem; tamen illi qui captivi abducti fuerunt certe desierunt Jerusalem possidere et inhabitare; et cum plurimi Judæi in istis afflictionibus fuerint abducti, verum est quod plurimi desierint inhabitare Jerusalem, qui postea revertentes, et e captivitate dimissi, iterum inhabitaverunt Jerusalem, et illam possederunt.

R. neg. assumpt. et ad primum exemplum dico, quod licet rex Syriæ et rex Israel vehementer afflixerint regem Juda ejusque subditos, et etiam multos ex eis occiderint; tamen ex nullo capite probari potest quod tunc plurimos captivos abduxerint. Imo econtra ex prophetia Isaïæ, cap. VIII, 4, constat quod Judæi non forent tradendi in manus istorum duorum regum, sed e manibus eorum liberandi.

Similiter respondeo ad secundum exemplum, quod adductum est de Philistæis: nam et hi tametsi ceperint Bethsames et quinque alias urbes campestris, nullos tamen captivos abduxisse leguntur. Et licet

gratis daretur quod aliquos abduxissent, nullos tamen Jerosolymitanos abduxerunt; de quibus tamen in verbis supra citatis agit Achior Ammonites.

Ad tertium autem exemplum, quod adductum est de Sennacherib, dico, ipsum nullos omnino abduxisse; sed potius cum paucis admodum e suis, qui post ingentissimam stragem ab angelo exercitui ejus de nocte illatam, residui erant, turpiter et totus trepidus fugit, ac reversus est in Assyriam, mansitque in Ninive; ut patet ex IV Reg. XIX, 35 et 36.

Denique quod ad captivitatem Manassis attinet, nec hæc potest esse illa captivitas et dispersio populi, de qua agitur in libro Judith. Nam lib. 2 Paralip. cap. XXXIII, 11, tantum dicitur quod principes Assyriorum ceperint Manassen, et vincum catenis duxerint in Babylonem; et nulla prorsus ibidem fit mentio de captivitate et dispersione populi; adeoque signum est quod Manasses cum paucis admodum e suis in captivitatem abductus sit. Unde rursus eo tempore Judæi non fuerunt expulsi, neque desierunt possidere et inhabitare Jerusalem; ac consequenter verba Achioris non possunt intelligi de captivitate Manassis, neque etiam de variis Judæorum afflictionibus, quas ante captivitatem babilonicam passi sunt: cum in nullis istarum fuerint ejecti de Jerusalem; sed ipsa semper inhabitata et possessa fuerit a populo Judæorum.

Declaratur in simili. Supponatur quod Turcæ aut alii infideles caperent regem aliquem catholicum, eumque cum aliquibus principibus aut militibus captivum abducerent; et interim hoc non obstante, subditi istius regis manerent in possessione metropolis aliarumque civitatum regni, et interim rex iste, rebus cum Turcis compositis, cum mox dictis captivis reverteretur; in tali casu quispiam inepte diceret: Populus, seu subditi istius regis nuper reversi ex dispersione, qua dispersi fuerant, adunati sunt, et ascenderunt in regionem suam, et iterum possident metropolim suam. Ergo et idem inepte de Judæis dixisset Achior, si egisset de sola captivitate Manassis, aut de quibusdam aliis afflictionibus quas passi sunt Judæi ante captivitatem babilonicam.

Si quis dicat, quod Achior agat de captivitate in quam a Salmanasare abductæ sunt decem tribus, adhuc magis a vero deviat: nam præterquam quod istæ ante captivitatem babilonicam non redierint, etiam perspicuum est, Achiolem non de decem tribus loqui, sed de duabus, quæ possidebant Jerusalem: jamvero decem tribus nunquam possederant Jerusalem; ergo de illis non fuit locutus Achior.

Dices 2: Achior, utpote alienigena, non videtur ita exacte novisse res Hebræorum, quin in iis enarrandis a veritate deflectere potuerit: imo quod in illis, quæ narravit de vocatione Abrahamæ, a veritate deflexerit, insinuavimus Quæst. 1 in cap. XII lib. Genesis. Ergo etiam dici potest quod a vero deviauerit in iis quæ narravit de dispersione ex qua dicit nuper rediisse Judæos.

R. neg. conseq. Disparitas est, quod gesta Abrahamæ

diu ante ejus tempora transacta fuissent; et consequenter non est mirum quod in iis enarrandis a veritate probabiliter deflexerit: at vero dispersio illa Judæorum, quam enarravit, circa ejus tempora contigit, ut patet ex *τὸ nuper*; adeoque infundate dicitur, quod in illa enarranda a vero deviauerit.

Prob. II. Si tempore Manassis contigisset historia Judith, non potuisset ipsa de se et de populo judaico dicere cap. VIII, 18: *Non sumus secuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt Deum suum, et adoraverunt deos alienos, pro quo scelere dati sunt in gladium, et in rapinam, et in confusionem inimicis suis: nos autem alterum Deum nescimus præter ipsum.* Etenim cum tunc valde recens esset Manassis et populi ab eo ducti idololatria, similiterque recens propter eam, regis abductio: nullo vero sensu videtur Judith tunc temporis de Judæis potuisse dicere, quod non dereliquissent Deum suum, nec adorassent deos alienos. At vero post captivitatem babilonicam hoc verissime dicere potuit; nam licet post illam populus adhuc in quadam peccata lapsus fuerit, ut patet ex libris Esdræ, tamen semper unum verum Deum coluit, et ad idololatriam non declinavit. Et licet aliqui sub Antiocho Epiphane idola coluerint, id nihil obest: quia præterquam quod illi diu fuerint post tempora Judith, adhuc respective tam pauci erant, ut non posset dici populus idola coluisse.

Neque hic dici potest quod Judith solum locuta sit de sua civitate Bethulia, quæ, aliis deficientibus, in vera religione perseveravit: quia præterquam quod locuta sit de suo populo in genere (hujus enim nomine Deum exoravit, ejusque auxilium contra Assyrios imploravit), etiam minime verum apparet quod tempore Manassis cives bethulienses ad idololatriam non declinaverint. Nam Bethulia erat civitas spectans ad regnum Israel, seu ad decem tribus. Atqui licet decem tribus ante tempora Manassis, nempe anno sexto Ezechie, essent ductæ in captivitatem; tamen adhuc reliquæ aliquæ remanserunt in Israel, in quibus non tantum tempore Manassis, sed etiam post ipsum, saltem usque ad tempora Josiæ, in regno Israel perseveravit idololatria cum omnibus suis immunditiis; ut liquet ex lib. IV Reg. XXIII, ubi istas immunditias dicitur sustulisse piissimus hic rex.

Prob. III. Judæi a Saule usque ad captivitatem babilonicam semper habuerunt reges; tempore autem Judith nullum regem habebant. Si enim aliquem habuissent, quomodo credi potest quod nulla ejus mentio fieret, et quod ad illum nemo iret, vel mitteret pro auxilio, quodque sacerdos Eliachim, et Ozias princeps ita civitatem gubernarent, ut regem non facerent conscium maxime necessitatis et angustie in qua erant Bethulienses?

Si quis dicat aliquem tunc regem fuisse, nimirum Manassen, sed adhuc in captivitate detentum, vel in agenda poenitentia occupatum, minime huic argumento satisfacit. Nam contra prius facit, quod cap. V Judæi dicantur ex dispersione reversi, utique non siq-

rege, si quem habuissent, qui cum illis fuisset dispersus et captus.

Contra posterius facit, quod poenitentia non impediat quominus rex sui regni curam gerat, præsertim tunc quando populus magna calamitate premitur, seque cogitur ad deditionem civitatis. Unde II Paralip. XXXIII legitur, quod Manasses post captivitatem suam *edificavit murum circa civitatem David... et constituit principes in cunctis civitatibus Juda munitis.* Quare ergo similiter non potuisset quidpiam per se vel per suos agere, quod ad Bethulæ defensionem pertinebat, ipsique illud attribui, si nunc fuisset rex? Quamvis igitur ob causam poenitentiae forte non comparuisset personaliter, aliqua tamen fuisset ejus facta mentio si ipso regnante ista contigissent: siquidem ejus auctoritate cuncta geri debuissent, quandoquidem tunc temporis Hebræi nullum alium habent regem; nam jam ab aliquibus annis, nempe sub Ezechia patre Manassis, destructum fuerat regnum Israel, et decem tribus abductæ erant in captivitatem Assyriorum.

Prob. IV. Quia in sententia illa quæ dicit historiam Judith contigisse post captivitatem babilonicam, haud difficile verificatur id quod habetur cap. XVI, 30: *In omni autem spatio vite ejus non fuit qui perturbaret Israel, et post mortem ejus annis multis.* Nam sub regibus Persarum in alta et diuturna pace vixerunt Judæi. Quamvis enim quasdam tribulationes et vexamina passi sint a Samaritanis, ut patet ex libris Esdræ; nulla tamen tunc eis bella illata fuerunt; et consequenter istæ tribulationes et vexamina non fuerunt tanta ut propterea pax fuerit interturbata.

Juxta alteram vero sententiam, ait Sylvius, difficile potest hoc verificari: quanquam enim fuerit pax residuo tempore quo Manasses ex captivitate reversus regnavit (quod quantum fuerit, incertum est) ac etiam duobus annis regni Amon, et triginta uno annis regni Josiæ; sicque ostendi possit, fuisse pacem toto tempore quo Judith ab Holofernis morte supervixit, quando erat annorum circiter 25 (vocatur enim *puella* cap. XII: unde consequens videtur quod non superaret annum ætatis suæ vigesimum quintum aut trigesimum) et pervenit ad annum ætatis suæ centesimum quintum; non bene tamen ostenditur quod multis post ejus mortem annis Judæi in pace vixerint; cum statim a morte Josiæ regnavit Joachaz, quem Pharaos abduxit in Ægyptum; et postea Joachim, contra quem ascendit Nabuchodonosor; deinde Joachin, et Sedecias, qui nequaquam pacem habuerunt in Jerusalem. Ita Sylvius.

Prob. V, ex S. P. Aug. qui asserit historiam Judith contigisse eo tempore quo Cyri successores regnabant in Perside: nam lib. XVIII de Civ. Dei, cap. 26, ita scribit: *Incurstantibus hostibus, nequaquam progredi edificando valuerunt (Judæi) dilatamque opus est usque ad Darium. Per idem tempus etiam illa sunt gesta quæ conscripta sunt in libro Judith.*

Dices: Ex mox citatis S. Augustini verbis videtur sequi quod historia Judith contigerit tempore Darii

Hystaspis. Atqui tamen hoc admitti nequit; nam si contigerit post captivitatem babilonicam, verisimilius est quod ea quæ narrantur in libro Judith acciderint sub Xerxe, ipsius Darii filio, uti ex statim infra dicendis patebit; ergo, etc.

R. neg. ant. Nam in textu citato *τὸ per idem tempus* non videtur referri ad regimen Darii, sed quasi in vago refertur ad tempus istud quo Judæi post solutam captivitatem babilonicam rursus inhabitaverunt Jerusalem cæterasque civitates suas. Patet hoc ex titulo et initio capitis citati, ubi ita scribit S. doctor: *Quod eo tempore, quo impletis septuaginta annis, Judæorum est resoluta captivitas, Romani quoque a dominatione regio sunt liberati.* Immediatè post hæc verba cap. XXVI incipiat hæc modo: *Per idem tempus Cyrus... relaxata aliquantulo captivitate Judæorum, quinquaginta milia hominum ex eis... regredi fecit.* Et narratis iis quæ a Cyro usque ad Darium, contigerunt, rursus dicit: *Per idem tempus etiam illa sunt gesta, quæ conscripta sunt in libro Judith.* Ex quibus omnibus manifestum videtur quod *τὸ per idem tempus* non refertur ad hunc vel illum determinatè annum, sed quasi in vago ad tempus istud de quo agit in titulo capitis; id est, quo impletis 70 annis, soluta est captivitas babilonica, et Judæi rursus habitaverunt in terra sua. Ac proinde verbis præcitatis nihil aliud insinuat S. Augustinus quam hoc, scilicet quod historia Judith contigerit post solutam captivitatem babilonicam.

Interim sub quo rege, post captivitatem babilonicam, ista historia contigerit, rursus discrepantia est, et quæstio movetur inter auctores. Ad hanc autem videtur breviter respondendum hoc modo, videlicet quod non contigerit sub Cyro aut Cambyse; nam sub his regibus nondum edificatum erat templum. Jamvero ex cap. IV libri Judith, §. 2, liquet, quod templum rursus exstaret in Jerusalem quando Holofernis voluit Judæis inferre bellum; ergo, etc.

Deinde nec contigit statim postquam exstructum est templum, nempe sub Darii Hystaspe: quia tunc summus sacerdos in Jerusalem erat Josue filius Josedec, ut patet ex lib. I Esdræ, cap. V, 2, et Aggæi cap. 1 et 2. At tempore quo contigit historia Judith, summus pontifex erat Joachim, qui et Eliachim, ut legitur Judith, cap. IV, 5, et cap. XV, 9. Dicendum itaque videtur quod illa historia contigerit sub Xerxe, quando scilicet (ut ait Josephus, lib. XI Antiq., cap. 5) Joachimus filius Jesu erat summus pontifex in Jerusalem; qui quidem Joachimus non potest esse alius quam ille Joachim filius Josue, ejus genealogia textur II Esdræ XII, 10, ubi dicitur quod Josue genuerit Joachim, et Joachim genuerit Eliasib. Cum igitur tempore Darii Hystaspis pontificatum gereret Josue, et tempore Artaxerxis filii Xerxis esset sacerdos magnus Eliasib, ut patet II Esdræ, cap. III, 1: satis manifestum apparet, quod tempore intermedio, nimirum Xerxe imperante, summus sacerdos fuerit Joachim filius Josue, et pater Eliasib. Ac consequenter hinc satis probabiliter concludi-